

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Bakı İdarəetmə və Texnologiya Kolleci

“Korporativ informasiya sistemləri”

fənninin

PROQRAMI

040543- “Kompyuter şəbəkələri”

040548 – “İnformasiya texnologiyası sistemləri”

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi Bakı
İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin Metodiki
şurasının 15 sentyabr 2017-ci il tarixli iclasının
qərarı ilə təsdiq edilmişdir.

(Protokol № 1)

Bakı 2017

Tərtib etdi:

Bakı İdarəetmə və Texnologiya
Kollecinin fənn ixtisas müəllimi

Əzizbəyova Sevinc Musa

Redaktor:

Bakı İdarəetmə və Texnologiya
Kollecinin fənn ixtisas müəllimi, FBK-nın
sədri

Əliyeva Elnarə Elman

Rəy verənlər:

Bakı İdarəetmə və Texnologiya
Kollecinin fənn ixtisas müəllimi, FBK-nın
sədri

1. Yunusov Ağabala Abdulxeyir

Azərbaycan Texniki Universiteti
Professor, texniki elmlər doktoru

2. Musayev Vidadi Həsən

Azərbaycan Texniki Universiteti
Professor, texniki elmlər namizədi

3. Balıyev Elşad Alı

İZAHAT VƏRƏQİ

Respublikamızda elmi- texniki tərəqqinin inkişafında əsas amillərdən biri də hesablama texnikasının tətbiqi və ondan geniş istifadə edilməsidir.

Hesablama texnikasının sürətli inkişafı, onun insan fəaliyyətinin bütün sahələrinə daxil olması mütəxəssislər qarşısında təhsil sistemində, o cümlədən də peşə yönümlü kollecdə kompüter biliyinin öyrənilməsi və ondan istifadənin genişləndirilməsi kimi bir məsələ qoymuşdur. Respublikamızda bu məsələnin aktuallığı öz bariz həllini Bakı İdarəetmə və Texnologiya kollecində tapmışdır.

Korporativ informasiya sistemləri kursu üzrə tərtib olunan bu proqram “Kompyuter şəbəkələri” və “İnformasiya texnologiyası sistemləri” ixtisasında təhsil alan tələbələr üçün nəzərdə tutulmuşdur. Kursun məqsədi tələbələri müasir informasiya emalı texnologiyaları, informasiya sistemləri ilə tanış etmək və informasiya emalı vərdişlərini aşılamaqdır.

Bu kursun ixtisaslar üzrə tədrisi 60 saat nəzərdə tutulmuşdur: 30 saat mühazirə dərsləri, 30 saat məşğələ dərsləri.

MÖVZULAR ÜZRƏ SAATLARIN PAYLANMASI

№	Mövzuların adları	Mühazirə	Seminar
•	Korporativ informasiya sistemlərinin əsas anlayışları. Korporativ informasiya sisteminin proyektləşməsi və tətbiqi	2	2
•	İnformasiya texnologiyaları və sistemləri korporasiyanın idarə edilməsində. İnformasiya texnologiyalarının idarəetmə sistemində tətbiqi	2	2
•	İnformasiya texnologiyalarının idarəetmə sistemində rolu Korporativ informasiya sisteminin texniki təminatı	2	2
•	KİS-nin əsas anlayışları, prinsipləri. KİS-nin qurulma prinsipləri	2	2
5.	KİS-nin layihə etapları . KİS-nin klassifikasiyası	2	2
6.	Avtomatlaşdırılmış sistemlərin klassifikasiyası. KİS-nin xarakteristikası və arxitekturası.	2	2
7.	KİS-nə olan tələbat. KİS-nin aparat- proqram platforması.	2	2
8.	İstehsalat proseslərinin beynəlxalq standartlara uyğun planlaşdırılması. MRP/ERP sistemləri.	2	2
9.	İstifadə olunan sistemin müsbət və mənfi cəhətləri. MRP standartlarına uyğun olaraq müəssisələrin idarə olunması.	2	2
10.	Ehtiyatların və təchizatların idarə olunması. MRP/ERP modelinin müasir strukturu.	2	2
11.	İstehsalatın idarə olunması .Planlaşdırma.	2	2
12.	Servis xidmətinin idarə edilməsi.Maliyyənin idarə olunması.	2	2
13.	Müəssisənin işinin avtomatlaşdırılmasının əsas aspektləri. Korporasiyanın idarəedilməsində informasiya texnologiyalarının tətbiq sahələri.	2	2
14.	Korporasiyanın idarə edilməsində informasiya texnologiyalarının realizə edilməsinə aid nümunələr. Mühasibat.	2	2
15.	Müəssisədə mühasibat. Müəssisənin maliyyə axınları.	2	2
Cəmi: 60 saat			

MÖVZULAR VƏ ONLARIN İZAHİ

Mövzu 1. Korporativ informasiya sistemlərinin əsas anlayışları. Korporativ informasiya sisteminin proyektləşməsi və tətbiqi-4 saat

Sahələr üzrə bölünmüş təşkilatların idarəetmə sistemlərinə inteqrasiya olunmuş informasiya sistemlərindən istifadə edərək mürəkkəb qərarlar verən, elektron sənəd dövriyyəsinə təmin edən və iş prosesinin müəyyən hissəsini və ya tam avtomatlaşdıran sistemin izahı.

Təşkilatın bütün bölmələri haqqında düzgün və operativ məlumatın alınması , təşkilatın idarəetməsində effektivliyin artırılması, hər hansı bir iş prosesinə sərf olunan zamanın qısaldılması, işin düzgün təşkili nəticəsində iş nəticələrinin yüksəlməsi haqqında məlumat.

Mövzu 2. İnformasiya texnologiyaları və sistemləri korporasiyanın idarəedilməsində. İnformasiya texnologiyalarının idarəedilmə sistemində tətbiqi - 4 saat

Məqsədin, informasiyanın paylanması .

İnformasiyanın mübadiləsi üçün lazım olan vasitələrin zəruri olmasının vacibliyi haqqında məlumat.

Ən müasir texnologiyalar bazasında qurulmuş ARDNŞ (Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti) şirkətinin informasiya texnologiyasının idarəetmə sistemində rolu.

Mövzu 3. İnformasiya texnologiyalarının idarəetmə sistemində rolu. Korporativ informasiya sisteminin texniki təminatı-4 saat

COBIT (Control Objectives for Information Related Technology – İnformasiya və Əlaqəli Texnologiyaları üçün Nəzarət Məqsədləri) standartı olan biznes və informasiya texnologiyalarının idarə edilməsi, biznes təhlükəsizliyinin təmin edilməsi

Auditin aparılması haqqında məlumat.

Texniki vasitələrin köməyi ilə ilkin informasiyanın emal edilməsi və yeni keyfiyyətli informasiyaya çevrilməsi prosesinin izahı.

Mövzu 4. KİS-nin əsas anlayışları, prinsipləri. KİS-nin qurulma prinsipləri - 4 saat

Korporativ informasiya sisteminin qurulma üsulları :

- 1.Müəssisənin öz gücü hesabına sistemin mərhələ-mərhələ hazırlanması
- 2.Hazır korporativ informasiya sisteminin alınması və tətbiqi.

İnformasiya axınlarının sxemlərində – informasiyanın hərəkət marşrutlarının, həcmnin və ilkin informasiyanın yaranma proseslərinin izahı.

Mövzu 5. KİS-nin layihə etapları. KİS-nin klassifikasiyası-4 saat

Analiz, layihələndirmə, KİS-nin yaradılması, inteqrasiya və testlər.

İstifadəyə verilmə ,support haqqında məlumat.

Avtomatlaşdırılmış İnformasiya Sistemlərinin informasiya resurları haqqında:

-faktiki; -sənədli

Mövzu 6. Avtomatlaşdırılmış sistemlərin klassifikasiyası. KİS-nin xarakteristikası və arxitekturası-4 saat

Avtomatlaşdırılmış sistemlərin klassifikasiyası haqqında ümumi məlumat:

- İstifadə miqyasına görə sistemlərin təsnifatı
- İstifadə rejiminə görə təsnifatı

1. İnformasiya sisteminin arxitekturası – tərkib elementlər və onların qarşılıqlı əlaqəsi
2. Şəbəkə texnologiyaları, onların həcmi və topologiyası
3. İnformasiya sistemində realizə olunmuş idarəçiliyin funksional strukturu
4. İnformasiyanın saxlanma forması (mərkəzi və ya bölünmüş)
5. Sistemin buraxılış həcmi (tranzaksiyaların həcmi)
6. İnformasiya bazasının həcmi
7. Sənəd və sənəd dövrüyəsinin həcmi
8. İstifadəçi sayı
9. İstifadəçi interfeysi və onun imkanları
10. İnformasiyanın yığılımı, ötürülməsi, emalı, saxlanması, çıxarılması və yönləndirilməsi
11. Bütün təşkilat boyu idarəetmə, planlaşdırma, analiz, qeydiyyat, tənzimlənmə imkanı
12. Sistemin coğrafi paylanması və sistemin əhəmiyyətli ölçüsü
13. İdarəetmə sisteminin avadanlıq və program təminatının eyni olmaması
14. İdarəetmə qərarlarının qəbulu üçün özündə mühasibatlıq, personal, təminat, xərc və proseslərin qeydiyyata alındığı vahid informasiya məkanı
15. Real zaman axınında idarəetmənin realizasiyası; sistemin dayanıqlılığı və təhlükəsizlik.

KİS-nin işlənilib hazırlanması üçün ən çox vaxt xərc tələb edən mərhələ program təminatının qurulması, lokal, paylanmış sistemlər, şəbəkə informasiya sistemlərinin qurulması üçün 4 tip arxitektura olan fayl-server, kliyent-server, çoxsəviyyəli, internet/intranet texnologiyasının izahı.

Mövzu 7. KİS-nə olan tələbat. KİS-nin aparat- proqram platforması-4 saat

Sistemin çoxlu sayda məlumat bazasından istifadə edə bilmək imkanı. İnformasiyanın paylanmış emalı. Sistemin müstəqil modul qruplarından ibarət olması, internet

texnologiyalarını dəstəkləməsi, adaptasiya oluna bilən (flexible) sistemin dayanıqlılığı (etibarlılıq) , məhsuldarlığı (effektivlik) haqqında

Korporativ informasiya sistemlərinin şəbəkələrində tətbiq olunan

-Unix;

-Windows;

-Macintosh

platformalarının üzərindəki proqramların izahı.

Mövzu 8. İstehsalat proseslərinin beynəlxalq standartlara uyğun planlaşdırılması. MRP/ERP sistemləri-4 saat.

İstehsal ehtiyatlarının tərkibi, təsnifatı, mədaxili və məxaricinin sənədləşdirilməsi, qiymətləndirilməsi. Sintetik və analitik uçotu haqqında məlumat.

Beynəlxalq standartlara uyğun:

-MRP (Resurslara olan tələbatın planlaşdırılması);

-ERP (Müəssisənin resurslarının planlaşdırılması) sistemlərinin izahı.

Mövzu 9. İstifadə olunan sistemin müsbət və mənfi cəhətləri-4 saat

Sistemin müsbət cəhəti olan verilənlərin mübadiləsi buferindən istifadənin, əlaqə mexanizminin, əlavə qurğularla əlaqənin sadəliyinin və s., o cümlədən sistemin mənfi cəhəti olan şriftlərin əldə edilməsinin, mürəkkəb məsələlərin həllinin, əməli yaddaş və disk sahəsinin genişləndirilməsinin və s. izahı.

MRP standartlarına uyğun olaraq müəssisələrin idarə olunması. Elektron kommunikasiyanın predmeti və kommunikasiya əməliyyatlarının aparılmasının bütün formaları:

ticarət, lisenziyaların alışı-satışı, bank xidmətləri, sığortalama və s. haqqında məlumat.

Mövzu 10. Ehtiyatların və təchizatların idarə olunması. MRP/ERP modeminin müasir strukturu-4 saat

Ehtiyatların- *Inventory control* – ehtiyatlarının monitorinqi , *Physical Inventory* – anbar ehtiyatlarının hesablanması və idarə olunması

Təchizatların- *Purchase orders* – alış üçün sifarişlər , *Supplier Schedules* – çətdirilmə qrafikləri olan funksiyaların izahı.

MRP (Material Requirements Planning- Resurslara olan Tələbatın Planlaşdırılması) sistemlərinin müasir inkişaf etmiş variantlarında müxtəlif proqnozlaşdırma məsələləri və ERP (Enterprise Resource Planning- Müəssisənin Resursların Planlaşdırılması) sistemin

əsas göstəricilərindən biri kimi mütəxəssislər, maliyyə göstəricilərinin yaxşılaşdırılması məsələləri.

Mövzu 11. İstehsalatın idarə olunması. Planlaşdırma-4 saat

İstehsalatın idarə olunması funksiyası haqqında.

Maliyyə fəaliyyətinin xarakterik cəhətləri: yeni müəssisələrin yaradılması, mövcud müəssisələrin genişləndirilməsi, maliyyə təkliflərinin hazırlanması məsələlərinin izahı.

Mövzu 12. Servis xidmətinin idarə edilməsi. Maliyyənin idarə olunması-4 saat

Servis xidmətinin qrafiki, ehtiyat hissələrinin sifarişi, servis müqaviləsinin və servisdən gələn gəlirlərin uçotunun aparılması haqqında.

Subsistem aşağıdakı funksiyaları reallaşdırır:

- 1) *General Ledger* - əsas uçot kitabı
- 2) *Multiple Currency* – uçotun müxtəlif valyuta ilə aparılması
- 3) *Accounts Receivable* – debitor hesabları
- 4) *Accounts Payable* – kredit hesabları
- 5) *Payroll* – maaş
- 6) *Cost Management* – Dəyərin müəyyən edilməsi
- 7) *Cash Management* – Nəgd pul ödənişlərinin idarə olunması
- 8) *Fixed Assets* – Satıla bilən vəsaitlər

Mövzu 13. Müəssisənin işinin avtomatlaşdırılmasının əsas aspektləri. Korporasiyanın idarəedilməsində informasiya texnologiyalarının tətbiq sahələri - 4 saat

AİS-ləri iki yerə bölünür:

- texnoloji prosesləri idarə edən sistemlər
- təşkilatı idarəetmə sistemləri.

Bu sistemlərin izahı

Korporasiyanın subyektləri arasında informasiyaların ,yeni elektron sənədlərin, səsin, videonun, görüntünün və s. kimi mübadilə proseslərinin izahı.

Mövzu 14. Korporasiyanın idarəedilməsində informasiya texnologiyalarının realizə edilməsinə aid nümunələr. Mühasibat-4 saat

İnformasiya texnologiyalarını realizə edən korporativ informasiya fəzası (KİF) haqqında məlumat.

Mövzu 15.. Müəssisədə mühasibat. Müəssisənin maliyyə axınları-4 saat.

“1C”istehsal prosesinin idarə olunması sisteminin yaranma tarixi və tətbiq olunma sahəsi, “1C müəssisə” platforması.

Konfiqurasiyalar,proqramın quruluşu haqqında məlumat.

Müəssisə 8.0 istehsal prosesinin idarə edilməsinin tətbiqi.Müəssisənin idarə olunmasında istifadə olunan digər üsullar haqqında.

Müəssisədə maliyyə.Maliyyə axınlarının istiqaməti,əməliyyat proseslərinin və s. izahı .

ƏDƏBİYYAT

- 1.S.Q.Kərimov "İS-ləri və verilənləri".
- 2.S.Q.Kərimov "İdarəetmənin İT-ları və KİS-ləri". Bakı 2010
- 3.Əli Abbasov "İnformatika".
- 4.Bədəlov, Hacıyev, Atamov "İnformatika"

**Bakı Bakı İdarəetmə və Texnologiya
Kollecinin ixtisas müəllimi Əzizbəyova
Sevinc Musa qızının orta ixtisas təhsilli
mütəxəssishazırlığı üçün “Korporativ
informasiya sistemləri” fənnindən
hazırladığı tədris proqramına**

Rəy

“Korporativ informasiya sistemləri” kursuna dair hazırlanmış bu tədris proqramında Korporativ informasiya sisteminin əsas anlayışları, qurulma üsulları, xarakteristika və arxitekturası, KİS-də informasiya texnologiyalarının idarəetmə sistemində rolu, informasiya texnologiyasının tətbiq sahələri barədə məlumat verilir.

İnformasiya sistemlərindən istifadə edərkən istifadəçilərin əsas tələblərinin müəyyən edilməsi çərçivəsində informasiyaya olan tələbatını ödəyir ödənilməsinə dair sualara cavab verilir.

KİS-lərin tətbiq edilməsi müəssisəyə həmçinin əməliyyatların şəffaf olunması baxımından da çox əhəmiyyətlidir. Qeyd etmək lazımdır ki, KİS-lər müxtəlif proseslərin avtomatlaşdırılması üçün müstəqil modullara malikdir.

Təqdim olunan tədris proqramının tərkibi, yəni mövzuların seçilməsi fənnin dövlət standartlarına uyğunluğunu göstərir. Proqram nəzəri və praktik məşğələləri nəzərdə tutur. “Korporativ informasiya sistemləri” kursuna dair hazırlanmış tədris proqramı yüksək səviyyədə tərtib edilmişdir.

Müəllim Əzizbəyova Sevinc Musa qızı tərəfindən yazılmış “Korporativ informasiya sistemləri” fənnindən hazırladığı bu proqramın orta ixtisas təhsili müəssisələrində tədris olunmasını məqsədəuyğun hesab edirəm.

**Bakı İdarəetmə və Texnologiya
Kollecinin ixtisas müəllimi**

Yunusov Ağabala

